

Informaatiotutkimuksen päivät 2014
6. - 7. marraskuuta, Oulun yliopisto, Oulu

ABSTRAKTI

Virpi Pietikäinen, Terttu Kortelainen & Pirkko Hyvönen

Opettajan ja kirjastoammattilaisen yhteistyö tutkivan oppimisen prosessissa

Virpi Pietikäinen, Täydentävien opintojen keskus, Oulun yliopisto, virpi.pietikainen@oulu.fi

Terttu Kortelainen, Humanistinen tiedekunta / Informaatiotutkimus, Oulun yliopisto, terttu.kortelainen@oulu.fi

Pirkko Hyvönen, Oppimisen ja koulutusteknologian tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto, pirkko.hyvonen@oulu.fi

Koulujen yhtenä haasteena 2000-luvulla on antaa oppilaille valmiuksia toimia tietointensiivisessä yhteiskunnassa ja työelämässä. Informaatiolukutaito ja tiedonhankintataidot liittyvät oppimiseen, jossa korostuvat tutkiminen, oppilaiden oma kysymyksenasettelu, itsenäinen tiedonhankinta ja uuden tiedon rakentaminen olemassa olevan tietämyksen perustalle (mm. Sturges, 2010; Sormunen & Poikela, 2008; Bruce 1995; IFLA 2005; SCONUL 2011). Kirjaston perinteinen tehtävä on tiedonlähteiden tuominen kansalaisten ulottuville ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Kirjastoilla ja kirjastoammattilaisten osaamisella voisi olla nykyistä vahvempi rooli kouluissa tutkivan oppimisen projekteissa, joissa tarvitaan tiedonlähteiden tuntemusta ja tiedonhankinnan osaamista. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää opettajien ja kirjastoammattilaisten yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita tutkivan, ongelmalähtöisen oppimisen prosessissa peruskoulussa.

Tutkimuksen teoreettisena taustana ovat tutkivan oppimisen (Hakkarainen ym., 1999) ja ongelmalähtöisen oppimisen (Poikela & Poikela, 2005) periaatteet sekä Kuhlthau (2004) ja Eisenbergin ja Berkowitzin (1995) tiedonhankinnan prosessimallit. Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena kansallisen Lukuinto-ohjelman (2012-2015) yhteydessä. Tutkimuksen kohteena oli yksi pilotointiin osallistunut koulu-kirjasto-pilottipari. Aineisto koostui kolmesta neljän opettajan ja kahden kirjastoammattilaisen puolistrukturoiduista ryhmähaastatteluista sekä kahdeksannen luokan oppilaille (N=40) tehdystä avoimia kysymyksiä sisältäneestä kyselystä.

Aineisto käsiteltiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmiin ja kategorisoitiin teoriajohtoisesti NVivo-ohjelmalla kahden tutkijan toimesta.

Tutkimuksessa selvisi, että opettajat ja kirjastoammattilaiset kokivat yhteistyön palkitsevana erityisesti yhteisissä opetustilanteissa, joissa heidän osaamisensa tuki toisiaan. Motivaatio yhteistyöhön ja molemminpuolinen toisen ammattikunnan asiantuntijuuden arvostaminen

tukivat yhteistyötä. Tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuuksista yhteistyön tukemisessa saatiin kokemusta wikiympäristön käytön kautta. Etenkin kirjastoammattilaiset näkivät wikin mahdollisuutena helpottaa ajan ja resurssien puutteesta johtuvia yhteistyön esteitä.

Suurin haaste yhteistyölle oli yhteisen ajan löytäminen opetusprosessin suunnitteluun ja ohjaukseen. Pilotin aikana olisi tarvittu enemmän aikaa keskusteluun ja näkemysten esille tuomiseen ja käytännössä opettajat ja kirjastoammattilaiset suunnittelivat opetustilanteita ja prosessin eteenpäin viemistä pitkälti omissa ryhmissään. Koulun lukujärjestys ja molempien osapuolten työajat eivät aina jouta tarpeeksi tämänkaltaisen yhteistyön toteuttamiseen.

Oppilaita motivoi työskentelytapa, joka poikkesi totutusta. Ongelmia aiheutti lähinnä vaikeus löytää relevanttia tietoa. Myös ajan puute vaikutti oppimisprosessiin. Oppilaiden erilaiset valmiudet tutkivaan oppimiseen ja tiedonhankintaan olisivat vaatineet opettajalta ja kirjastoammattilaiselta enemmän aikaa tukea ja ohjata oppimisprosessia. Erilaiset käsitykset kirjastoammattilaisen roolista opetuksessa sekä kirjaston niukat henkilöresurssit nousivat myös esille yhteistyön haasteina.

Tutkimuksessa luotiin myös opettajan ja kirjastoammattilaisen yhteistyömalli ongelmalähtöisen oppimisen kontekstiin. Mallissa yhdistettiin oppimisen tutkimuksen ja tiedonhankintatutkimuksen teoretieto sekä tässä tutkimuksessa empiirisesti saatua tietoa. Tutkimuksen tuloksia ja luotua mallia voidaan hyödyntää kehitettäessä koulun ja kirjaston yhteistyötä. Tutkimuksessa tuli esiin tarkempaa tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia ja haasteista yhteistyössä esiintyy. Tulokset auttavat ymmärtämään paremmin niitä piirteitä ja kriittisiä kohtia, joihin yhteistyön kehittämisessä on hyvä kiinnittää huomiota. Se myös lisää ymmärrystä tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuuksia koulun ja kirjaston yhteistyön tukemisessa.

Lähteet

Bruce, C. (1995). Information literacy: a framework for higher education. *The Australian Library Journal*, 44(3), 158-170.

Eisenberg M. B. & Berkowitz R. E. (1995). *Information problem-solving: The Big Six Skills approach to library & information skills instruction*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.

Hakkarainen, K. Lonka, K. & Lipponen, L. (1999). *Tutkiva oppiminen*. WSOY. Porvoo.

IFLA (2005). *Beacons of the information society: The Alexandria proclamation on information literacy and lifelong learning*. International Federation of Library Associations and Institutions. Haettu 30.6.2014 <http://archive.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc.ht>

Kuhlthau, C.C. (2004) *Seekin meaning. A process approach to library and information services*. Westport CT: Libraries unlimited.

Lukuinto (2014). *Lukuinto-ohjelman www-sivut*. Haettu 7.7.2014 <http://www.lukuinto.fi/lukuinto.html>

Poikela, E. & Poikela, S. (2005). Ongelmaperustainen opetussuunnitelmateoria, kehittäminen ja suunnittelu. Teoksessa: E. Poikela, & S. Poikela (toim.) Ongelmista oppimisen iloa - Ongelmaperustaisen oppimisen kokeiluja ja kehittämistä. (s. 27-52). Tampere: University Press.

SCONUL (2011). The SCONUL Seven pillars of information literacy core model for high-er education. SCONUL working group on information literacy. Haettu 10.7.20104 <http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>

Sormunen, E. & Poikela, E. (2008). Informaatiolukutaito ja oppiminen. Teoksessa E. Sormunen. & E. Poikela (toim.) Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen (s. 9-31). Tampere: University Press.

Sturges, P. (2010). Information literacy as human right. Libri 60(3), 195–202.